

International

Journal of Human Sciences

ISSN:2458-9489

Volume 14 Issue 3 Year: 2017

Problems that are encountered by the students with disabled in universities: Sample of University of Selcuk

Üniversitelerde engelli öğrencilerin eğitim alanında karşılaştıkları sorunlar: Selçuk Üniversitesi Örneği¹

Özlem Karakuş²
Huriye İrem Kalaycı Kırlioğlu³
Mehmet Kırlioğlu³
Doğa Başer⁴

Abstract

The main aim of this study is to present educational problems that Selçuk University disabled students encounter. This study is designed in accordance with qualitative research method. Data is collected based on qualitative research design, -on behalf of Selçuk University Disabled Student Unity- from (1) interviews with students, students' parents and instructors and (2) applications of students, students' parents and instructors. In 2009-2016 academic years, there were 152 written appeal and interviews (disabled students, students' families, and instructors). Among the applicants instructors are the ones who experience most problems (n=76, 50%) and the most troublesome theme is problems related to lecturing style based on disability types (n=42, 40,79%) and problems related to the way in which exams are framed (n=35, 23,03%). For a visually disabled student, sufficient explanations

Özet

Bu araştırmanın genel amacı Selçuk Üniversitesi bünyesinde yer alan engelli öğrencilerin eğitim alanında karşılaştıkları eğitsel sorunları ortaya koymaktır. Bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre dizayn edilmiştir. Veriler nitel araştırma desenine göre Selçuk Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi adına (1) öğrenci, öğrenci velileri ve öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden, (2) öğrenci, öğrenci velileri ve öğretim elemanlarının birime yaptıkları başvurulardan elde edilmiştir. 2009-2016 eğitim-öğretim yılları arasında toplamda 152 adet yazılı başvuru/görüşme (engeli öğrenciler, öğrenci velileri ve öğretim elemanları) gerçekleştirilmiştir. Başvuranlar arasında en çok sorun yaşayanların öğretim elemanlarının olduğu (n=76, %50), en çok sorun yaşadıkları temaların ise engel türlerine göre ders anlatım biçimine ilişkin sorunlar (n=62, %40,79) ve sınavların yapılma şekline ilişkin sorunlar (n=35, %23,03) olduğu

¹ Bu çalışma 29-31 Mayıs 2017 tarihlerinde Hacettepe Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Uluslararası Sosyal Hizmet Kongresi'nde sunulmuş olup özet olarak yayınlanmıştır.

²Corresponder Author, Associate Professor., University of Selcuk, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, ozikarakus@gmail.com

³Research Assistant, Master of Social Work, University of Selcuk, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, hurirkal@gmail.com

³Research Assistant, Master of Social Work, University of Selcuk, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, kirlioglumehmet@gmail.com

⁴Assistant Professor, University of Selcuk, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, baserdog@gmail.com

and descriptions in course materials have to be done. For hearing-impaired students, instructor has to be careful about where s/he stands in the class and has to lecture facing the student. As for orthopedically disabled students, notes have to be provided to those students who have difficulty to take notes during the lectures.

Keywords: Disability; student with disabled; unimpeded university; education, qualitative research.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş

Birleşmiş Milletler Örgütü tarafından geliştirilen ölçütlere göre gelişmekte olan ülkelerde nüfusun %10'unu engellilerin oluşturduğu ve bazı ülkelerde bu oranın %15'lere çıktığı belirtilmektedir (Helander, 1993; Duyan, 2005; Yılmaz ve ark., 2012). 2002 yılında TÜİK ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı işbirliği ile yapılan araştırma sonucu Türkiye nüfusunun yaklaşık %12,29'unun engelli olduğu belirtilmektedir. Bu verilere göre yaklaşık 8,5 milyon kişinin engelli olduğu, bu nüfusa engelli bireylerin ailelerinin de eklendiği düşünüldüğünde engellilik konusunun toplam nüfusun neredeyse ¼'ünü etkilediği ifade edilmektedir (TÜİK, 2002; Ünal, 2010; TÜİK, 2011).

Dünya Sağlık Örgütü'nün yaptığı tanımda özürlülük, bir aktiviteyi normal tarzda veya normal kabul edilen sınırlar içinde gerçekleştirmekteki kısıtlılık veya yetersizlik olarak ifade edilmektedir (Karataş ve Oran, 2007). 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda ise özürünün "*doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi*"ye karşılık geldiği belirtilmektedir. Başka bir tanımda da özürlülük; bireyin fizyolojik, psikolojik, anatomik yapı ya da işlevlerindeki herhangi bir eksiklik ya da anormallik olarak yer almaktadır (Naçar ve ark., 2012). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre engellilik ise bir yetersizlik veya özür nedeniyle yaşa, cinsiyete, "*sosyal ve kültürel faktörler*"e bağlı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması veya yerine getirilememesi hali olarak tanımlanmaktadır (Karataş ve Oran, 2007). Başka bir deyişle, engelli olmak bireyin biyolojik/organik engelini; ailesi, toplumsal çevresi, kurum ve yapılar tarafından anlamlandırılan ve çeşitli pratiklerle şekillendirilen ve yeniden üretilen bir mesele olarak değerlendirilmektedir (Güllüoğlu, 2013). 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun'da engelli; "*fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duygusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen birey*"e karşılık gelmektedir. Aslında "özürlü" bireylerin "engelli" olarak nitelendirilmesinin nedeni de mevcut çevre şartlarının onlara engeller oluşturmasıdır. Kaya (2010)'nın da belirttiği gibi engellilik çocukluktan kaynaklanmamakta, çevre koşulları engelliliği oluşturmaktadır. Diğer bir ifade ile engelliliğin "*sosyal çevreye, sosyal tutumlara, sosyal rollere, sosyal izolasyona ve sosyal bütünleşmeye*" ket vuran bir durumu içerdiği belirtilmektedir (Burcu, 2002; Yılmaz ve ark., 2012). Bir anlamda "engelli" olarak nitelendirdiğimiz bireylerin çevrenin mağduru olduğu söylenebilmektedir.

Bu noktada çevre mağduriyeti nedeniyle engelli bireylerin yaşamın pek çok alanında çeşitli sorunlarla karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir. Oysa çağımızda toplumun dezavantajlı kesimlerine

görülmemektedir. Görme engelli bir öğrenci için ders materyallerinde yeterli açıklamaların ve betimlemelerin yapılması gerekmektedir. İşitme engelli öğrenciler için hocanın sınıfta bulunduğu pozisyona dikkat ederek bu tür engelle sahip bir öğrenciye yönelerek ders anlatımını gerçekleştirmesi gereklidir. Ortopedik engelli öğrencilere yönelik ise ders anlatım sırasında not tutmakta zorlanan bu öğrencilere notların erişiminin sağlanması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, engelli öğrenci, engelsiz üniversite, eğitim, nitel araştırma.

yönelik hizmetlerin bir gelişmişlik göstergesi olarak görülebileceği ifade edilmektedir (Fırat, 2008). Özellikle engellilik alanı incelenecek olursa son yıllarda engelliler ile ilgili yapılan akademik çalışmalarda artış görülse de engellilerin karşılaştığı sorunların ihmal edildiği vurgulanmaktadır (Duyan, 2005).

Ülkemizde engelli bireylerin karşılaştığı temel sorunlar literatürde erken özel eğitim haklarından yararlanamamak, eğitimle birlikte yaşama hazırlanamamak, sağlıklı bir şekilde yaşayıp toplumsal ilişkilere katılamamak, eğitim yoluyla bir meslek edinmemek, istihdam olanağından yoksun olmak, gelir dağılımından dengeli bir şekilde pay alamamak ve kendi yaşamını idame ettirememek olarak belirtilmektedir (Cılga, 2001; Koçman ve Tufan, 2005; Karataş ve Oran, 2007). Engelli bireylerin karşılaştıkları sorun alanlarını başlıklandırmak gerekirse en çok üzerinde durulması gereken başlıkların “**aile**” (Akkök, 1982; Bayhan, 2001; Danış, 2001; Tümkaya, 2001; Türkoğlu ve Artan, 2001; Sungur, 2002; Zan ve Özgür, 2004; Raina ve ark., 2005; Işıkhana, 2005; Işıkhana, 2006; Atay, 2007; Mutlu ve ark., 2008; Özbesler, 2008; Demirbilek, 2013), “**toplumsal yaşama katılım**” (Weinberg, 1983; Karataş, 1997-1998; Küçükkaraca, 2001; Karataş, 2002; Özşenol ve ark., 2003; Koçman ve Tufan, 2005; Küçükkaraca, Özbulut ve Sayar, 2008; Özbulut ve Özgür Sayar, 2009; Ünal, 2010; Aykara, 2011; Kurnaz Özdemir, 2012; Güllüpınar, 2013), “**istihdam**” (Bilgin, 1997; Kitchin, Shirlow ve Shuttleworth, 1998; Danış, 2001; Işıkhana, 2001; Şahin, 2004; Özcan, 2005; Kuzgun ve Aydın 2005; Waghorn ve Lloyd, 2005; Fırat, 2008; Kayhan-Kuzgun, 2008; Özbulut ve Özgür Sayar, 2009; Naçar ve ark., 2012; Bond ve Drake, 2014), “**ulaşım**” (Gültekin ve ark., 2001; Dönümcü, 2006; Uslu, 2009; Ünal, 2010; Kurnaz ve Özdemir, 2012; Yılmaz ve ark., 2012) ve “**eğitim**” olduğu söylenebilmektedir. Çalışmamızın amacı doğrultusunda engelli bireylerin karşılaştıkları sorunlardan sadece eğitim başlığına ait bilgiler verilecektir.

Burcu (2002) engelli gençlerin ihtiyaç ve sorunlarının neler olduğuna yönelik araştırmalar yapılması gerektiğini ve araştırma sonuçları neticesinde ihtiyaç ve sorunları karşılayacak hizmetlerin geliştirilmesi gerekliliğinin ortaya çıktığını ifade etmektedir. Bu noktada Yılmaz ve arkadaşları (2012) insan ihtiyaç ve sorunlarına dönük düzenlemelerin, hem genel gereksinimleri hem de bireyin kendine has özelliklerinden kaynaklanan gereksinimlerinin tümünü kapsaması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Kaya (2010) eğitimin, bir çocuğun sosyalleşebilmesi ve insan olabilmesi için gereksinim duyduğu ve yaşamı boyunca karşılaşacağı tüm eğitim süreçlerini kapsadığını belirtmektedir. Öğrenim hayatına yeni başlamış bir çocuk için öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla kurmuş olduğu iletişimin ayrı bir önem taşıdığı üzerinde durulmaktadır (Işıkhana ve ark., 2007). Ülkemizde öğrenim görenler içinde normal özellikler gösteren bireylerin yanı sıra özel gereksinimli ve özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin de bulunduğu göz önünde bulundurulmakla birlikte, devletin bu kişilere özel eğitim-öğretim hizmetleri sunması gerektiği ifade edilmektedir (Çıkkılı, 1996). Engelli çocukların sosyal, zihinsel ve bedensel özelliklerinin dikkate alındığı, toptancı yaklaşımdan uzak bir tutum sergilenmesi, söz konusu çocuklara hazır gömlek giydirilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır (Kaya, 2010). Ancak Naçar ve arkadaşları (2012) tarafından maalesef var olan uygulamaların bunun aksini gösterdiği ve bu nedenle, engelli bireylerin sosyal uyumlarıyla ilgili ortaya çıkan güçlüklerde eğitim sürecinin dışında kaldıkları belirtilmektedir. Engelli bireylerin büyük bir çoğunluğunun yaşadıkları sağlık sorunları, ekonomik sorunlar, ulaşım ve hizmetlerden yararlanabilme güçlüğü gibi nedenlerle eğitim süreçlerinin aksadığı ya da normal gelişim gösteren yaşlılarına göre öğrenim hayatlarına daha geç başlamak zorunda kaldıkları, eğitim ve öğrenimlerinin zaman zaman kesintiye uğradığına dikkat çekilmektedir (Aykara, 2011). Eğitim ve öğrenim süreçlerindeki bu kesintilerin yanı sıra Akçamete (1991) özel eğitim programlarında çeşitli eğitim felsefeleri benimsenmesine rağmen söz konusu çocuklara uygun kuramsal temelden yoksun olduğu ve bilişsel-gelişimsel yaklaşıma önem verilirken yeteneklerinin çocukların yaş dönemi özelliklerine bakılmaksızın hiyerarşik bir düzen içinde geliştirildiği üzerinde durmaktadır. Baykara-Pehlivan ve Baykara-Acar (2009) özel gereksinimli çocukların çok az bir kısmının okulun sisteminden yararlanabildiğini ve kendisine uygun eğitim alabildiğini belirtmektedir. Buna ek olarak UNESCO (2003)'ya göre farklılıklara karşı geliştirilen olumsuz tutumlar ve damgalamalar da

öğrenme açısından önemli bir engel oluşturmaktadır. Çoğu okulun engelli öğrenciler için yeterli imkânları sunmadığına, özellikle kırsal alanlarda okulların fiziki koşullarının da bu öğrenciler için elverişsiz özellikler taşıdığına ve hem sağlık hem de güvenlik açısından uygun koşullar bulunmadığına dikkat çekilmektedir (Baykara-Pehlivan ve Baykara-Acar, 2009). Engelli çocukların da diğer çocuklar gibi sevmeye, eğitime ve temel gereksinimlerinin karşılanmasına ihtiyaç duydukları ve normal gelişim gösteren çocukların eğitimiyle aralarındaki tek farkın araç ve yöntem farklılığı olduğu vurgulanmaktadır (Zan ve Özgür, 2004). Özbek (2005)'e göre bireysel farklılıkların görmezden gelinmesi özel gereksinimli çocukların eğitiminde olumsuz bir durum oluşturmakta ve bu durumda onların eğitim sisteminin dışında tutulmalarına neden olmaktadır. Ayrıca literatürde özel gereksinimli çocukların eğitimleri için yalnızca okullara yerleştirilmelerinin yeterli olmadığı, bunun yanı sıra akademik başarıları ve sosyal becerileri için özel eğitim destek hizmetlerinden yararlanmaları gerektiği (Gürgür ve ark., 2012) ve bu eğitim şeklinin uygulanabilmesinin özel gereksinimi olan çocukların toplumla bütünleşebilmeleri ve onlara sunulan hizmetlerle bire bir ilişkili olduğu üzerinde durulmaktadır (Tuğrul ve ark., 2001). Bu noktada eğitimcilerin de konu ile ilgili bilgi sahibi olmasının önemine dikkat çekilmesinin gerektiği söylenmektedir. İstanbul ve Ankara illerinde okul öncesi öğretmenleri için düzenlenen seminerlere katılan 182 okul öncesi öğretmeni üzerinde yapılan bir araştırmada, öğretmenlerden özel eğitime gereksinim duyan çocuğun tanımını yapmaları istenmiş ve % 62,1'inin özel eğitime gereksinim duyan çocuğun tanımını yapamadıkları; öğretmenlerin %17,6'sının özel eğitime gereksinimi olan çocukları zihinsel engelli çocuklar olarak tanımladıkları belirlenmiştir (Tuğrul ve ark., 2001). Diğer taraftan da engelli gençler de hem üniversiteli olarak bu gruba ait olmanın beraberinde getirdiği hem de engelli olmalarından kaynaklanan sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu sorunların tespiti için Beytepe kampüsünde eğitim gören özürü gençler örneği altında Burcu (2002) tarafından yapılan çalışmada engelli öğrencilerin engellilik hikayelerini dinlenmiş ve sonrasında engelli öğrencilerin üniversite yaşamları ile ilgili sorunlara yönelik görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonunda engelli üniversite öğrencilerinin ders dinleme, not alma, çalışma ortamı, sınav, araştırma ödevlerini hazırlama, okul arkadaşlığı, öğretim üyeleri, kütüphane, bilgiye erişim, kampüsün fiziksel durumu, yemek, temizlik, öğrenci işleri, sağlık, boş zaman değerlendirme konularında sorun yaşadıklarını tespit edilmiştir. Literatürde sadece engelli gençlere hizmet veren eğitim kurumlarına karşı çıkmakta, bu durumun engelli gençlerin toplumun geri kalanından soyutlanmasına ve toplumla bütünleşememesine sebep olduğu belirtilmektedir (Shapiro, 1994; Weitz, 2017).

Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren yapılan yasal düzenlemelerle beraber (2916 sayılı özel eğitime muhtaç çocuklarla ilgili kanun ve bu kanuna dayalı olarak hazırlanan özel eğitim hizmetleri yönetmeliği) başlangıçta ilköğretim düzeyi olmak üzere ortaöğretim düzeyinde kaynaştırma eğitimi uygulaması yapılmaktadır. Kaynaştırma eğitiminin ortaöğretim düzeyine yükselmesi ve üniversitelerde meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş hakkının olması, engelli öğrencilerin üniversitelerde geçmişe oranla daha çok sayıda yer almalarını sağlamıştır. İlköğretim ve ortaöğretim kurumları kaynaştırma eğitimi uygulaması sayesinde engellilere yaklaşım konusunda bir farkındalığa sahiptir. Ancak, yükseköğretim kurumuna bağlı üniversitelerde böyle bir farkındalık henüz oluşmamıştır. Özel gereksinimi olan engelli öğrencilerin eğitim ile ilgili olarak karşılaştıkları sorunlar yalnızca okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde kalmamakta, üniversite öğrenimlerinde de çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalabildikleri bilinmektedir.

Bu noktada yükseköğrenim gören engelli üniversite öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek üzere, öğrencilerin idari, fiziksel, barınma ihtiyaçları ile sosyal ve akademik alanlarla ilgili ihtiyaçlarını tespit etmek ve bu ihtiyaçların karşılanması için yapılması gerekenleri belirleyip, yapılacak çalışmaları planlamak, uygulamak, geliştirmek ve yapılan çalışmaların sonuçlarını değerlendirmek üzere; 20.06.2006 Tarih ve 26204 Sayılı Resmi Gazete de yayımlanan 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanununun 15 inci maddesi gereğince; 14/08/2010 tarihli ve 27672 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Yükseköğretim Kurumları Özürü Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği" dayanak tutularak üniversitelerde Engelli Öğrenci Birimleri kurulmaya

başlanmıştır. Engelli Öğrenci Birimleri üniversitelerde öğrenim gören engelli öğrencilerin her türlü ihtiyaçlarını (barınma, akademik, sosyal, psikolojik vb.) gidermek için kurulmuştur bir çok üniversite birimi bu doğrultuda çalışmaktadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı Selçuk Üniversitesi bünyesinde yer alan engelli öğrencilerin eğitim alanında karşılaştıkları eğitsel sorunları ortaya koymaktır. Bu genel amaç doğrultusunda oluşturulan alt amaçlar şu şekildedir:

1. Engelli öğrenci birimi'ne yapılan yazılı başvurular kimler tarafından yapılmakta ve bireysel görüşmeler kimlerle gerçekleştirilmiştir?
2. Engelli öğrenci birimi'ne yapılan yazılı başvurular ve bireysel görüşmeler hangi temalar altında toplanabilmektedir?
3. Engelli öğrenci birimi'ne yapılan yazılı başvuruların ve bireysel görüşmelerin içeriğinde hangi noktalar vurgulanmaktadır?

2.2. Araştırma Deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre dizayn edilmiştir. Nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

2.3. Verilerin Toplanması

Veriler nitel araştırma desenine ve aşağıda belirtilen yönteme uygun olarak (1) öğrenci, öğrenci velileri ve öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden, (2) öğrenci, öğrenci velileri ve öğretim elemanlarının yaptıkları başvurulardan elde edilmiştir. Nitel çalışmalar çok farklı veri toplama tipleri kullanılabilir. Bunlar başlıca “görüşme, gözlem, katılımcı gözlem ve belgelerdir” (Punch, 2005). Geray (2006) da nitel araştırmada katılımlı gözlem, görüşme, bulunan belgeler, fiziksel nesnelere gibi dört veri toplama tekniği olduğunu belirtmektedir. Bu araştırmada verilerin toplanmasında doküman analizi tercih edilmiştir. Çünkü nitel araştırmada genellikle “amaçlı örneklem” türü tercih edilir. Örneklem seçimi araştırma tasarımı ile ilişkilidir. Kimi zaman “çeşitlilik” kimi zaman “tekdüzelik” önemlidir (Punch, 2005). Doküman analizinde araştırmacı, araştırma amacına uygun olarak dokümanlarda, kelimeler, temalar, karakterler, öğeler, paragraflar, ya da kavramları araştırırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2011; Berg ve Lune, 2015). Analizden sonra veriler hem sayısallaştırılabilir hem de düz yazı şeklinde sunulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Deşifreler ve doküman analizi neticesinde ortaya çıkan veri seti içinden temalar oluşturulur. Tema oluşturmak, büyük bir veri setini anlamlı temel başlıklara indirgeyerek tutarlı, anlaşılabilir üzerinde çalışabilir, sistemli bir hale getirme eylemidir (Patton, 2002)

Tablo 1. Selçuk Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan kayıtlı engelli öğrencilerin yıllara göre dağılımları

Yıllar	Görme	İşitme	Bedensel/Ortopedik	Zihinsel	Otizm Spektrum Bozukluğu	Süreğen Hastalık	Genel Toplam
2012-2013	17	19	42	2	4	8	92
2013-2014	17	18	42	2	1	13	93
2014-2015	23	22	45	4	1	31	126
2015-2016	29	30	53	11	4	28	155
2016-2017	25	35	62	14	2	52	190

Tablo 1’de görüldüğü üzere Engelli Öğrenci Birimine 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında 92, 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında 93, 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında 126, 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında 155 ve son 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında 190 engelli öğrencinin Selçuk Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi’ne kayıt yaptırdığı görülmektedir.

2.4. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada toplanan verilerin, araştırma problemine ilişkin olarak neleri söylediği ya da hangi sonuçları ortaya koyduğu ön plana çıkmaktadır. Örneğin; gözlenen bir ortamda nelerin olup bittiği, görüşülen bireylerin neleri söyledikleri, çalışılan dökümanların hangi bilgileri ortaya koyduğu, betimleme yaklaşımına uygun sorulardır. Kısaca betimleme yaklaşımı ile “ne” sorusuna yanıt bulunabilir, ancak “neden” ve “nasıl” sorularına bu yaklaşımla doğrudan yanıt verilmesi mümkün olmayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel verilere daha kolay ulaşılabilmesi, verilerin anlaşılabilmesi ve verilerden değişik tema ve örüntülerin çıkarılabilmesi için özetlemeye, dönüştürülmeye (kodlamaya) gerek duyulmaktadır (Berg ve Lune, 2015). Veri setinde doğrudan görülemeyen, ancak kavramsal kodlama ve sınıflama yoluyla temaların ve bu temalar arası anlamlı ilişkilerin ortaya çıkarılması, analiz sürecinin temel işlevidir. “Neden” ve “nasıl” sorularına yanıtlar aranır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Verilerin analizinde verilerin ayrıştırılabilir ve çözümlenebilir hale getirilmesi, düşünce ve görüşlerin birleştirilmesi ve sentez edilmesi gerekir (Ekiz, 2009) Betimsel ve sistematik analizin sonunda verilerin çözümlenmesinde organize edilen, yani sınıflanan, ayrıştırılan verilerin araştırmacı tarafından yorumlanması analizin son aşamasıdır. Bu aşama metnin parçalara bölünmesinden sonra, örüntülerin tanımlanması, eğilimlerin belirlenmesi, çeşitli boyutların ortaya konmasını kapsar (Kümbetoğlu, 2012). Gösterimler veri tablolarını, temaların yazıldığı listeleri, çeşitli durumların oranlarını ya da özetlerini, aşamaları ya da terimleri, benzer şekilde özetlenmiş, dönüştürülmüş veri gruplarını içermektedir (Berg ve Lune, 2015). Bu söylenen ya da gözlenen ne anlama gelmektedir? sorusu yorumlamanın temelini oluşturur. Veri analizinde “anlam” ön plana çıkmaktadır. Anlamın ön plana çıkması ise, elde edilen bulguların kendi ortamı içinde yorumlanmasına bağlıdır. Verilerin anlamlandırılması öznel bir süreçtir ve bu nedenle yorumların herkes tarafından aynen kabul edilmesi beklenemez. Araştırmacı, kendi yorumları ile elde ettiği verileri ve bundan çıkardığı sonuçları nasıl gördüğünü ortaya koymakta ve bu şekilde okuyucuya araştırma sorusunun yanıtına ilişkin ek bakış açıları sunmaya çalışmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu amaçla araştırmadan elde edilen nitel veriler kelimesi kelimesine kelime işlem programına aktarılmış araştırmanın amacına yönelik içeriğin çözümlenmesi bağlamında temalandırılmış ve alt başlıklar altında toplanmıştır. Nitel verilerin sunumunda güvenilirliği arttırmak için katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar verilmiştir. İçerik analizi sürecinde öncelikle yapılan başvurular Microsoft Word programına aktarılmış, ikinci aşamada başvuru metinleri Microsoft Word programında açıklama ekleme işlevi ile kodlamalar oluşturulmuş daha sonra kodlamalar ayrı tablolar halinde bir araya getirilerek temalara ulaşılmıştır. Oluşturulan kodlamalar ve temalar daha önce nitel araştırma tecrübesi olan iki araştırmacıya gösterilerek kodlamalar arasında uzlaşıya varılmıştır.

3. Bulgular

Tablo 2. Selçuk Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimine 2009-2016 yılları arasında gelen başvuruların ve bireysel görüşmelerin tematik analizine ilişkin bilgiler.

Başvuruların Kimden Geldiği	Sayı (n)	Yüzde (%)
Öğrenciler	46	30,26
Öğrenci Velileri	30	19,74
Öğretim Elemanları	76	50,00
TOPLAM	152	100,0

Temalar	Sayı (n)	Yüzde (%)
Sınavların Yapılma Şekline İlişkin Sorunlar	35	23,03
Engel Türlerine Göre Ders Anlatım Biçimine İlişkin Sorunlar	62	40,79
Uygulamalı Derslere İlişkin Sorunlar	28	18,42
Genel Sorunlar (muafiyet, öğrenci davranışı vb.)	27	17,76
TOPLAM	152	100,0

Engelli öğrencilerin kendilerinden, ailelerinden, öğretim elemanlarından ve fakültelerinden Engelli Öğrenci Birimlerine engelli öğrencilerin eğitim alma kalitesini düşüren etmenler ile ilgili sözlü ve yazılı başvurular olmaktadır. 2009-2016 eğitim-öğretim yılları arasında toplamda 152 adet yazılı başvuru (engeli öğrenciler, öğrenci velileri ve öğretim elemanları) gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2'de 152 başvurunun olduğu, bunların 76'sının (%50) öğretim elemanları, 46'sının (%30,26) öğrenci velileri ve 30'unun (%19,74) öğrenciler tarafından yapıldığı görülmektedir. Tematik analize bakıldığında ise engel türlerine göre ders anlatım biçimine ilişkin sorunlar 62 (%40,79), sınavların yapılma şekline ilişkin sorunlar 35 (%23,03), uygulamalı derslere ilişkin sorunlar 28 (%18,42) ve genel sorunlar (muafiyet, öğrenci davranışı vb.) 27 (%17,76) olduğu tespit edilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi başvuranlar arasında en çok sorun yaşayanların öğretim elemanlarının olduğu (n=76, %50), en çok sorun yaşadıkları temaların ise engel türlerine göre ders anlatım biçimine ilişkin sorunlar (n=62, %40,79) ve sınavların yapılma şekline ilişkin sorunlar (n=35, %23,03) olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırma konusu öğretim elemanlarının engel türlerine göre ders anlatım biçimine ilişkin sorunlar ve sınavların yapılma şekline ilişkin sorunlar olarak belirlenmiştir.

Özellikle belirli engel gruplarındaki (görme, işitme ve zihin engelli, otizm spektrum bozukluğu) öğrencilerin mağdur oldukları, öğretim elemanları ise bu engel gruplarına eğitim vermede kendilerini çaresiz hissettiklerini belirten başvurular yapılmıştır. Örneğin bir öğretim elemanı dilekçesinde otizm tanısı almış öğrencinin ders içi olumsuz tutum ve davranışlarına yönelik “*Ne yapacağımı ve nasıl davranmam gerektiğini bilemiyorum. Bu durumdan hem ben rahatsız oluyorum hem diğer öğrenciler rahatsız oluyor. İlgili konuda ne yapmam gerektiği ve nasıl davranmam gerektiği noktasında yardım talep ediyorum*” demektedir (Dilekçe-56, 2014). Bununla ilgili engelli öğrenci velisi çocuğunun derslerine giren öğretim elemanlarının engelliler hakkında bilgilendirilmesini, derslerle ve yapılacak sınavlarla ilgili gerekli düzenlemelerin sağlanmasını istemiştir (Dilekçe-75, 2015). Benzer şekilde başka bir engelli öğrenci velisi yazdığı dilekçesinde çocuğunun kaynaştırma öğrencisi olduğundan dolayı öğretim görevlilerin bu konuda bilgilendirilmesi ve gerekli çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmiştir (Dilekçe-66, 2014). Yine bir engelli öğrencinin verdiği dilekçede ortopedik engelinden dolayı diğer öğrenci arkadaşlarıyla aynı şartlarda sınava tabi tutulduğunda problem yaşadığını, kalem kullanmadığı halde sınavı yapmak zorunda olduğundan sıkıntı içinde olduğunu belirtmiştir. İlköğretim ve lisede kaynaştırma öğrencisi olduğunu, üniversitede de böyle bir uygulamanın olmamasından rahatsızlık duyduğunu dile getirmiştir (Dilekçe-133, 2016). Üniversitede görevli öğretim elemanı ile yapılan bireysel görüşmede söz konusu öğretim elemanı eğitimde engelli öğrenciler ile ilgili yasal boyut noktasında desteğe ihtiyaçları olduğunu belirtmiştir (Bireysel Görüşme-86, 2015). Başka bir engelli öğrencinin verdiği dilekçesinde bölümündeki bazı derslerinin özel durumundan dolayı öğrenmede güçlük çektiğini vurgulamıştır (Dilekçe-144, 2017).

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sınavların yapılma şeklinde görme engelli öğrenciler sınav kağıdındaki soruların küçük puntolarda olmasından dolayı sorunlar yaşamaktadır. Sınavların daha büyük puntolar şeklinde ya da rehber eşliğinde yapılması gerekmektedir. Ortopedik engelli bir öğrenci ise fiziksel engelinden dolayı sınavlarda zorlanmaktadır. Örneğin elini kullanmakta zorlanan bir öğrenciye gerekli teknik desteğin

sağlanması gereklidir. Bu noktada engelli öğrencilere dönük yapılacak tüm uygulamalarda etilemeden uzak durulması gerektiği ifade edilmekte olup (Corbett, 1994; Burcu, 2006) üniversitelerin engelli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak gerekli alt yapı donanımına sahip olması ve öğretim elemanlarının "engelli olmanın" ne anlama geldiğinin farkına varması gerektiği önerilmektedir (Burcu, 2004). Yapılan bir çalışmada engelli üniversite öğrencilerinin zaman zaman özellikle dersi kayıt etme isteği ve sınavların yapılması hususunda sıkıntılar yaşadıkları ve bu konudaki en önemli sorunlarının ise yardımcı insan bulmak ve sınav süresi olduğu belirtilmektedir (Burcu, 2002).

Görme engelli bir öğrenci için ders materyallerinde yeterli açıklamaların ve betimlemelerin yapılması gerekmektedir. İşitme engelli öğrenciler için hocanın sınıfta bulunduğu pozisyona dikkat ederek bu tür engelle sahip bir öğrenciye yönelerek ders anlatımını gerçekleştirilmesi gereklidir. Ortopedik engelli öğrencilere yönelik ise ders anlatım sırasında not tutmakta zorlanan bu öğrencilere notların erişiminin sağlanması önemlidir. Burcu (2004)'nın 222 görme engelli katılımcı ile yapmış olduğu çalışmada katılımcıların %30'unun derslerle ilgili sorun yaşadığı ve dersleri anlamadıkları tespit edilmiştir. Buna ek olarak katılımcıların %32.7'si ders çalışma ortamlarını engelli bireyler için uygun bulmamaktadır. Ancak katılımcıların %88.8'inin öğretmenleri ile herhangi bir sorun yaşamadığı belirtilmiştir. Engelli öğrencilerin hem engel durumlarını hem de üniversite eğitimlerini yönetmek durumunda kalmaları nedeniyle diğer öğrencilerden daha çok çalışması ve bu nedenle de engelli öğrencilerin bu iş yoğunluğunu yönetmesine yardımcı olacak teknolojiye ulaşma noktasındaki engellerin ortadan kaldırılması gerektiği ifade edilmektedir (Seale ve ark., 2015). Bunun yanında genelde üniversitelerin özelde ise öğretim elemanlarının engelli öğrencileri kapsayıcı yaklaşımları benimselerinin altı çizilmektedir (Kioko ve ark., 2014; Tremblay ve Loiselle, 2016)

Görme engelli bir öğrenci için ders materyalleriyle ilgili gerekli tedbirlerin alınması gerekir. Engel gruplarına göre öğrencinin özelliğine uygun ölçme yöntemlerinin geliştirilmesi önemlidir.

İlköğretim ve lisede uzun yıllardır uygulanmakta olan kaynaştırma eğitiminin üniversitede de uygulanması sonucu üniversitede eğitim gören tüm engelli öğrencilerin yaşadığı genel sorunların kaynaştırma eğitimi ile ilgili üniversitelerin farkındalıklarının istenilen noktada olmadığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak yukarıda yazılanlardan anlaşıldığı gibi üniversitelerin engelli öğrencilerin eğitim boyutunda bütünleştirilmelerinde nasıl bir yaklaşım uygulayacaklarına dair problem yaşadıkları görülmektedir. Bu ve buna benzer olarak engelli öğrencilerin bulunduğu fakülteler, yüksek ve meslek yüksek okullarındaki öğretim elemanları tarafından söz konusu öğrencilerin yaşadığı sorunların giderilmesi noktasında öğrencilere yaklaşım ile ilgili yönlendirici rehberliğin yerinde olduğu önerilmektedir.

Kaynakça

- Akçamete, G. (1991). Çok engelli çocuklar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 151-160.
- Akkök, F. (1982). Özürlü çocukların aileleriyle psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları. *Psikoloji Dergisi*, 4 (16), 3-5
- Atay, M. (2007). *İşitme Engelli Çocukların Eğitiminde Temel İlkeler (1. Basım)*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Aykara, A. (2011). Kaynaştırma eğitimi sürecindeki bedensel engelli öğrencilerin sosyal uyumlarını etkileyen etmenler ve okul sosyal hizmeti. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22 (1), 63-84.
- Bayhan, P. (2001). Zihinsel engelli kardeşe sahip olan çocukların duygu, düşünce ve davranışları. *Ufku Ötesi Bİlim Dergisi*, 1 (1), 37-44.
- Baykara- Pehlivan, K. ve Baykara-Acar, Y. (2009). Çocuklar ve eğitimde dışlanma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20 (2), 27-38.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (H. Aydın, Çev.) Konya: Eğitim Kitabevi.

Karakuş, Ö., Kalaycı Kırılıoğlu, H. İ., Kırılıoğlu, M., & Başer, D. (2017). Üniversitelerde engelli öğrencilerin eğitim alanında karşılaştıkları sorunlar: Selçuk Üniversitesi Örneği. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2577-2589. doi:[10.14687/jhs.v14i3.4701](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i3.4701)

- Bilgin, K. U. (1997). *Engellilerin istihdamında yöntem arayışı*. Görme Engellilerin Sosyal Güvenlik Sorunları ve İstihdamı Sempozyumu 1- 2 Aralık. Ankara: Altı Nokta Görme Engellilere Hizmet Vakfı Yayınları.
- Bond, G-R. ve Drake, R. E. (2014). Making the case for IPS supported employment. *Adm Policy Ment Health*, 41 (1), 69-73.
- Burcu, E. (2002). Üniversitede okuyan özürlü öğrencilerin sorunları: Hacettepe-Beytepe Kampüsü öğrencileri örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 83-103.
- Burcu, E. (2004). Görme özürlü öğrencilerin eğitimlerine ilişkin düşünceleri ve sorunları: Ankara örneği. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 4 (2), 23-47.
- Burcu, E. (2006). Özürlülük kimliği ve etiketlenmenin kişisel ve sosyal söylemleri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 61-83.
- Çıkkılı, Y. (1996). *Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Türk Milli Eğitim Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Cılga, İ. (2001). Özürliülerin yaşam kalitesi. *Ufku Ötesi Bİlim Dergisi*, 1 (1), 79-89.
- Corbett, J. (1994). A proud label: Exploring the relationship between disability. *Disability And Society*, 9 (3), 343-357.
- Danış, Z. (2001). Otistik çocuklar. *Ufku Ötesi Bİlim Dergisi*, 1 (2), 65-82.
- Demirbilek, M. (2013). Zihinsel engelli bireylerin ve ailelerinin gereksinimleri. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 7 (3), 58-64.
- Dönümcü, Ş. (2006). Kentler yaşlılarındır. Son erişim tarihi 2 Mart 2017. Erişim adresi: <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/kentyasli.htm>.
- Duyan, V. (2005). Engelli çocuğa sahip annelerin problemlerle başa çıkma tarzları. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 5(2), 4-13.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fırat, A. S. (2008). Belediyelerin engellilere dönük sosyal hizmet projeleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 19 (1), 89-100.
- Güllüoğlu, F. (2013). Toplumsal ilişkiler kısıcında zihin engelli olan bireyler ve aile yapıları: Eskişehir'de engelli ailesi hakkında sosyolojik bir alan çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24 (1), 41-64.
- Gültekin, N. Velimahmutoğlu, A. ve Cindil, O-A. (2001). *Zihinsel engelli bireyin mesleki rehabilitasyon ve sosyalizasyona yönelik uygulama projesi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Saray Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü.
- Gürgür, H., Kış, A., Akçamete, G. (2012). kaynaştırma öğrencilerine sunulan bireysel destek hizmetlere ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 11(3), 689-701.
- Helander, E. A. S. Prejudice and dignity: an introduction to community based rehabilitation. 1993. New York: United National Development Programme.
- Işıkkhan, V. (2001). *Özürlü kadınların istihdam sorunları*. Görme Özürliüler İçin Rehabilitasyon Deneyimleri, Yeni Rehabilitasyon Politikaları ve Meslek Tanımları 24- 25 Mart (Yay. Haz.: Kasım Karataş), Ankara: Körler Federasyonu.
- Işıkkhan, V. (2005). Zihinsel engelli çocuğa sahip annelerin psiko-sosyal ve sosyoekonomik sorunları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 16 (2), 35-52.
- Işıkkhan, V. (2006). Zihinsel engelli çocuğa sahip aileler ve sosyal hizmet. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 6 (1), 28-46.
- Işıkkhan, V. Körükçü, Ö. ve Gökçearsan-Çiftçi, E. (2007). Sınıf öğretmenlerinin iş ortamında yaşamış olduğu bazı sorunlar ve tükenmişlik. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18 (1), 69-88.
- Karataş, K. (1997-1998). Engelliler kentlerde hareket etmek istiyorlar. *Ufku Ötesi Türkiye Görme Engelliler Federasyonu Dergisi*, 4 (2), 25-45.

Karakuş, Ö., Kalaycı Kırılıoğlu, H. İ., Kırılıoğlu, M., & Başer, D. (2017). Üniversitelerde engelli öğrencilerin eğitim alanında karşılaştıkları sorunlar: Selçuk Üniversitesi Örneği. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2577-2589. doi:[10.14687/jhs.v14i3.4701](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i3.4701)

- Karataş, K. (2002). Engellilerin toplumla bütünleşme sorunları, bir sosyal politika yaklaşımı. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 2 (2), 43-55.
- Karataş, K. ve Oran, B. (2007). Engelliler: Siyasetin periferinde kalanlar. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 7 (2), 4-19.
- Kaya, F. (2010). *Engelli Çocuklarda Depresyon ve Kaygı Düzeyi (1. Basım)*. Adana: Nobel Kitabevi.
- Kayhan-Kuzgun İ. (2008). Türkiye'de ücret karşılığı özürsüz kadın işgücü istihdamının belirleyici değişkenleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 19(2), 57-66.
- Kioko, V. K., & Makoelle, T. M. (2014). Inclusion in Higher Education: Learning Experiences of Disabled Students at Winchester University. *International Education Studies*, 7(6), 106.
- Kitchin, R., Shirlow, P. ve Shuttleworth, I. (1998). On the margins: Disabled people's experience of employment in Donegal, West Ireland. *Disability and Society*, 13 (5), 785- 806.
- Koçman, A. ve Tufan, İ. (2005). Engelliler için normal bir yaşam. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 5 (2), 49-53.
- Küçükkaraca, N. (2001). *Özürsüz bakları ve sosyal hizmet mesleği*. Görme Özürsüzler İçin Rehabilitasyon Deneyimleri Yeni Rehabilitasyon Politikaları ve Meslek Tanımları (Yay. Haz. K. Karataş), No 4: 227-231. Ankara: Körler Federasyonu
- Küçükkaraca, N., Özbulut ve M., Sayar, Ö. (2008). *Özürsüzlerle Toplumsal Bütünleşmeye Bir Adım*. Yayın No: 010, Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi.
- Kümbetoğlu, B. (2012). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Kurnaz Özdemir, D. (2012). Ortopedik engelli kadınların sorun ve beklentileri üzerine bir araştırma: Tuzla ilçesi örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23 (1), 67-81.
- Kuzgun İ. K. ve Aydın D. G. (2005). *Türkiye'de işgücü piyasasında engelli kadının yeri*. Engelli Kadınların Sorunları ve Çözümleri Sempozyumu 29- 30 Nisan Kocaeli. İstanbul: Grafik Matbaacılık.
- Mutlu, A., Piştav-Akmeşe P. ve Kerem-Günel, M. (2008). Serebral Paralizli çocukların annelerinin perpektifinden yürüyüşleri ve geleceğe yönelik beklentileri. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 8 (1-2), 87-98.
- Naçar, M., Çetinkaya, F. ve Baykan, Z. (2012). Kayseri il merkezinde özürsüzlük, sakatlık ve engellilik. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 11 (1), 71-80.
- Özbek, R. (2005). Eğitim programlarının bireyselleştirilmesinin sebepleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (11), 66-83
- Özbesler, C. (2008). Farklı gelişimsel özellikleri olan çocuğa sahip ailelerin sorunları. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 8 (1-2), 25-36.
- Özbulut, M. ve Özgür-Sayar, Ö. (2009). Bir sosyal dışlanma fotoğrafı-engelli bireylerin toplumla bütünleştirilmesine yönelik tespit, bilgilendirme ve veri tabanı oluşturma çalışması (ÖZVERİ-Malatya) projesi araştırma sonuçları. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5 (17), 59-76.
- Özcan, M. (2005). *Engelli kadınların çalışma yaşamındaki konumu*. Engelli Kadınların Sorunları ve Çözümleri Sempozyumu 29-30 Nisan, Kocaeli. İstanbul: Grafik Matbaacılık.
- Özşenol, F. Işıksan, V. Ünay, B. Aydın, H-İ., Akın, R. ve Gökçay, E. 2003. Engelli çocuğa sahip ailelerin aile işlevlerinin değerlendirilmesi. *Güllane Tıp Dergisi*, 45 (2), 156-64.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative evaluation and research methods*. California: Sage Publications.
- Punch, K., F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nitel ve Nitel Yaklaşımlar*. (D, Bayrak, H. B. Arslan, Z. Akyüz, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Raina, P., O'Donnell, M., Rosenbaum, P., Brehaut, J., Walter, S-D., Russell, D., Swinton, M., Zhu, B. ve Wood, E. (2005). The health and well-being of caregivers of children with cerebral palsy. *Pediatrics*, 115, 626-636.
- Şahin, H. (2004). Engellilik kimin sorunu? Bireyin mi, Toplumun mu? *Öz-Veri*, 1 (1), 48-64.

Karakuş, Ö., Kalaycı Kırlioğlu, H. İ., Kırlioğlu, M., & Başer, D. (2017). Üniversitelerde engelli öğrencilerin eğitim alanında karşılaştıkları sorunlar: Selçuk Üniversitesi Örneği. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2577-2589. doi:[10.14687/jhs.v14i3.4701](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i3.4701)

- Seale, J., Georgeson, J., Mamas, C. ve Swain, J. (2015). Not the right kind of 'digital capital'? An examination of the complex relationship between disabled students, their technologies and higher education institutions. *Computers & Education*, 82, 118-128.
- Shapiro, J. P. (1994). No pity: People with disabilities forging a new civil rights movement. *The Journal of Rehabilitation*, 59 (3), 6.
- Sungur, M. (2002). *Otistik Çocukların Anne-Babaları ile Normal Gelişim Gösteren Çocukların Anne-Babalarının Depresyon, Durumluk-Süreklilik Kaygı Düzeylerinin ve Aile İşlevlerinin Araştırılması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tremblay, S. ve Loiselle, C. (2016). Handicap, éducation et inclusion: perspective sociologique. *Éducation et francophonie*, 44(1), 9-23.
- Tuğrul, B., Üstün, E., Akman, B., Erkan, S. ve Şendoğdu, M.C. (2001). Okulöncesi öğretmenlerinin özel eğitime gereksinim duyan çocukların normal yaşlılarıyla kaynaştırılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 1(2), 27-40.
- Tümekaya, S. (2001). Engelli Çocukların Ailelerine Yönelik Psikolojik Danışma Hizmetleri Gereksinimi. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 1 (2), 95-102.
- Türkiye İstatistik Kurumu.(2002). Engelli İstatistikleri.Son erişim tarihi 2 Mart 2017. Erişim adresi: www.tuik.gov.tr
- Türkiye İstatistik Kurumu.(2011). Engelli İstatistikleri.Son erişim tarihi 2 Mart 2017. Erişim adresi: www.tuik.gov.tr
- Türkoğlu, N. ve Artan, İ. 2001. Zihinsel engelli çocukların anne ve babalarının kaygı düzeylerine etki eden etmenlerin incelenmesi. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 1 (2), 41-53.
- Ünal, A. (2010). *Türk Çocuk Edebiyatında Engellilerin Temsili (1969-2009)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uslu, A. (2009). Kentsel peyzajda yaşlı/engelli için bağımsız hareket olanağı ve evrensel tasarım kavramı. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 9 (1-2), 27-40.
- Waghorn, G. ve Lloyd, C. (2005). The employment of people with mental illness. *Australian e-Journal for the Advancement of Mental Health (AEJAMH)*, 4 (2), 1-43.
- Weinberg, N. (1983). *Social equity and help seeking process: a structural perspective*. J. Fischer (Ed), New Directions in Helping. N. Y: Academic Press.
- Weitz, R. (2017). *The Sociology of Health, Illness, and Health Care: A Critical Approach*. Boston: Cengage Learning.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. 2008. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, T., Gökçe, D., Şavklı, F. ve Çeşmeci, S. (2012). Engellilerin üniversite kampüslerinde ortak mekanları kullanabilmeleri üzerine bir araştırma: Akdeniz Üniversitesi Olbia Kültür Merkezi örneği. *JOTAF/Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 9 (3), 1-10.
- Zan, B. ve Özgür, İ. (2004). Engelli çocuk, engelli aile. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (27), 18-27.

Extended English Abstract

According to criterion developed by United Nations, in developing countries 10% of population is consisted of disabled and this ratio goes up to 15% in some countries (Helander, 1993; Duyan, 2005; Yılmaz et al., 2012). Based on the research done by collaboration of Turkish Statistical Institute (TSI) and Department of Disabled People in 2002, it is stated that approximately 12,29 % of Turkey's population is disabled. According to this data, about 8,5 million people are disabled and when families of those are also included, it is expressed that the issue of disability affects almost quarter of the population (TSI, 2002; Ünal, 2010; TSI, 2011).

According to World Health Organization's definition, disability is defined as limitation or inability to realize an activity in a normal manner or within the accepted boundaries of normal. According to World Health Organization, disability is defined as an inability or the condition of limiting the expected roles from an individual or not being able to realize those roles depending on age, sex and "social and cultural factors." In Turkey, with the amendments on law since 1980s (Law no. 2916, related with children who need special education and special education services regulations that is prepared based on this law) inclusive education practice is done initially in primary schools and also in secondary schools. Having inclusive education in secondary schools and having right to open admission to vocational schools of higher education enable disabled students to appear more in universities compared to past. Thanks to inclusive education, primary and secondary schools have awareness about attitude to disabled. However, such awareness has not risen in universities linked to the higher education council. It is known that disabled students with special needs encounter with problems not only in pre-school, primary school and secondary school but also in their university education. In accordance with 15. Article of disability related law no. 5378 that was revealed in official newspaper numbered 26204 in 20.06.2006; based on "Higher Education Councils Disabled Advisory and Coordination Regulation" that was launched when it was revealed in official newspaper numbered 27672 in 14.08.2010, Disabled Students Units have started to be established in universities. In that regard, in order to ease disabled university students' education lives, these units aim to determine students' administrative, physical, shelter related, and social and academic needs and to plan what to do, apply, improve, and evaluate the results of what has been done in order to meet these needs.

The main aim of this study is to present educational problems that Selçuk University disabled students encounter. In line with this main aim, created sub aims are as follows:

1. Who petitions to disabled student unit; and with whom individual interviews are held?
2. Under which themes those petitions and individual interviews can be gathered?
3. Which points are emphasized in the content of those petitions and individual interviews?

This study is designed in accordance with qualitative research method. Qualitative method is defined as "a study in which qualitative data collection methods such as observation, interview and document analysis are used, and a qualitative process is followed in order to reveal the events in their natural environment, in a realistic and holistic manner." Data is collected based on qualitative research design, -on behalf of Selçuk University Disabled Student Unity- from (1) interviews with students, students' parents and instructors and (2) applications of students, students' parents and instructors. With this aim, qualitative data obtained in this study are transferred to word processing program word by word and in line with the aim of the study, data are thematized and gathered under sub-headings in order to analyze the content. In order to increase the reliability in presentation of qualitative data, direct quotations of participants are given. During the content analysis process, firstly petitions are transferred in to Microsoft Word program and in the second step; in the application texts, codes are created thanks to comment adding facility of Microsoft Word. Later on by gathering those codes as different tables, themes are reached. By showing the created codes and themes to two researchers who have qualitative research experiences, agreement between codes is met.

There are written and verbal appeals of disabled students themselves, their families, instructors and faculties to Disabled Student Units about the factors that decrease the quality of education disabled students receive. In 2009-2016 academic years, there were 152 written appeal and interviews (disabled students, students' families, and instructors). It is confirmed that 76 (50%) of them are related with instructors, 46 (30,26%) of them related with students' families and 30 (19,74%) of them related with students. In terms of thematic analysis, number of

problems regarding lecturing styles based on disability types is 62 (40,79%), problems regarding the way in which exams are framed is 35 (23,03%), problems regarding applied courses is 28 (18,42%), and general problems (exemption, student behavior etc.) is 27 (17,76%). As it is seen among the applicants instructors are the ones who experience most problems (n=76, 50%) and the most troublesome theme is problems related to lecturing style based on disability types (n=42, 40,79%) and problems related to the way in which exams are framed (n=35, 23,03%).

Regarding the way in which exams are framed, visually disabled students experience problems due to smaller type size in exam papers. Exams should be written in bigger type size or exams have to be done under someone's guidance. Orthopedically disabled student struggles due to his/her physical handicap. For example, technical support has to be provided to a student if s/he has difficulty to use his/her hand. In this point, during the applications related to disabled students, necessity of not stigmatizing the disabled is pointed out (Corbett, 1994; Burcu, 2006) and it is suggested that universities have to have necessity infrastructure to meet the needs of disabled students and instructors have to be aware of what does "being disabled" mean (Burcu, 2004).

For a visually disabled student, sufficient explanations and descriptions in course materials have to be done. For hearing-impaired students, instructor has to be careful about where s/he stands in the class and has to lecture facing the student. As for orthopedically disabled students, notes have to be provided to those students who have difficulty to take notes during the lectures.